

การศึกษาความเป็นไปได้ในการกระจายน้ำนม ในช่วงปิดภาคเรียน

Feasibility Study of Milk Distribution during School Vacation

วรัทศน์ อินทรัคคัมพร¹

Wallratat Intaruccomporn²

Abstract : The purpose of this research were to develop people's cooperation in community and milk drinking implementation of the student in Child Care Center up to primary school grade 6 during school vacation and find out the pattern of milk distribution in Mae Ki school, Chaiprakan district, Chiang Mai province. Milk was donated by Chaiprakan Agricultural Cooperative.

From research finding it was found that Mae Ki school had high potential and readiness of cooperation in milk distribution because it was located near to Chaiprakan Agricultural Cooperative. In addition, Sub - district Council, Housewife Groups, District Livestock officer, parents of the student and teachers cooperated with the project very well. In fact, this project should have been firstly initiated by the community itself, however there was no one to initiate and guide it.

Recommendations were that community as well as local organizations should be informed about the advantage of milk drinking. Cooperation could be requested from District Livestock officer and District Health officer. The project should be implemented before school vacation. Good planning and coordination among teachers, parents and community leaders should be highly considered.

¹ ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200

² Department of Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand.

บทคัดย่อ : การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความร่วมมือของคนในชุมชน ในเรื่องการค้าเนมการ ให้เด็กนักเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ดื่มนมในช่วงปิดภาคเรียน และ เพื่อหาแนวทางกระจายน้ำนม ในช่วงปิดภาคเรียน โดยใช้พื้นที่โรงเรียนแม่จิ อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ และใช้น้ำนม จากสหกรณ์การเกษตร ไชยปราการ

ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่ของโรงเรียนแม่จิมิศึกษาและความพร้อมสูงในเรื่องความร่วมมือในการกระจายน้ำนม เพราะอยู่ใกล้พื้นที่ที่มีสหกรณ์การเกษตร ไชยปราการ นอกจากนี้แล้วอบต. กลุ่มแม่บ้าน สาธารณสุขอำเภอ ปศุสัตว์อำเภอ ผู้ปกครองเด็กนักเรียน ตลอดจนคณะครูยังให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โครงการนี้น่าจะเกิดจากคนในชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม ตั้งแต่แรก แต่ที่ไม่เกิดขึ้น อาจเป็นเพราะ ไม่มีผู้ใดในชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม

ข้อเสนอแนะ ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรมีการ ให้ความรู้แก่ชุมชน ตลอดจนองค์กรในท้องถิ่นในเรื่อง ประโยชน์ของการบริโภคน้ำนม โดยขอความร่วมมือกับปศุสัตว์อำเภอ สาธารณสุขอำเภอ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง และควรมีโครงการก่อนปิดภาคเรียน เพื่อเตรียมความพร้อม โดยมีการวางแผนประสานงานร่วมกับคณะครู อาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำชุมชน

Index words : นมในโรงเรียน, นมวัว, นม, Milk, cow milk, milk for school

บทนำ

รัฐบาลได้ตระหนัก และให้ความสำคัญ ต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นทรัพยากร ที่มีคุณค่าในการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยเห็นว่าในการพัฒนาทางด้านร่างกาย และ สุขภาพอนามัยนั้น เด็กจะได้ดื่มนม ซึ่งเป็นอาหาร ธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์และมีคุณค่าทาง โภชนาการสูง เป็นอาหารเสริมอันจะช่วยให้ ส่วนสูง น้ำหนักและสมองได้รับการพัฒนาให้มี ความเจริญเติบโตเต็มที่และยังเป็นการสร้างสุขนิสัย ที่ดีในการบริโภค รัฐบาลจึงได้สนับสนุน งบประมาณหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป ค่าอาหาร เสริม (นม) สำหรับเด็กในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา โดยระยะแรกจัดให้สำหรับเด็กก่อน

ประถมศึกษา จนถึงปีงบประมาณ 2538 จึงได้จัด ให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ดื่มนมด้วย และในปีงบประมาณ 2539 ได้ขยายการจัด อาหารเสริม (นม) ให้นักเรียนดื่ม จนถึงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ในวงเงิน 2.159 ล้านบาท โดยจัดสรรให้อัตราคนละ 4 บาทต่อวัน โดยมี เป้าหมายให้เด็กนักเรียน ในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้แก่ เด็กระดับก่อนประถมศึกษา (ชั้นอนุบาลปีที่ 1, อนุบาลปีที่ 2 และชั้นเด็กเล็ก) และนักเรียน ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1) ทุกคน ได้ดื่มนมที่มีคุณภาพในปริมาณอย่างน้อยคนละ 200 ซีซีต่อวัน เป็นเวลา 200 วันต่อปี สำหรับ เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้ได้รับนม ดื่มตั้งแต่ต้นภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 (เดือนพฤษภาคม 2539) ในปริมาณ 200 ซีซีต่อวัน

เป็นเวลา 100 วัน รวมจำนวนนักเรียนที่ได้รับนม ต้มประมาณ 3.2 ล้านคน โดยใช้ผลิตภัณฑ์นม ประเภทต่าง ๆ คือ พาสเจอร์ไรส์ ยู.เอช.ที หรือ สเตอริไรซ์ (มติคณะรัฐมนตรีฯ 3 ตุลาคม 2538)

จากความสำคัญของน้ำนมที่มีผลต่อการ เจริญเติบโตของเด็ก ซึ่งรัฐบาล ได้สนับสนุนให้ เด็กนักเรียนในชั้นประถมศึกษาได้ดื่มนมนี้ รัฐบาล ช่วยเหลือได้เพียง 200 วัน ส่วนวันปิดภาคเรียน และเสาร์-อาทิตย์ เด็กไม่ได้รับน้ำนมบริโภคเลย จึงเห็นว่าเด็กน่าจะได้อดนมครบ 365 วันและ ตลอดไป โดยที่เด็กมีความสมัครใจมีนิสัยในการ ดื่มนม อีกทั้งผู้ปกครองและคนในชุมชนมีความ เข้าใจตลอดจนเห็นความสำคัญของการดื่มนม และเป็นผู้ดำเนินการจัดหาให้นมให้เด็กได้ดื่มอย่าง ยั่งยืน โดยที่รัฐบาลไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการ ซื้อนมให้เด็กนักเรียนอีกต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. สำรวจพื้นที่ในชุมชนเพื่อนำมาเป็น ข้อมูลเตรียมความพร้อมในการเริ่มประชุมโครงการ โดยใช้พื้นที่เป้าหมายใกล้กับสหกรณ์การเกษตร ไชยปราการ และเป็นชุมชนที่สมัครใจเข้าร่วม โครงการนำร่อง (pilot project)
2. ประชาสัมพันธ์โครงการในพื้นที่ เป้าหมายกับกลุ่มในพื้นที่ และระดมความคิดเห็น จากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่
3. จัดประชุมชี้แจงกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง นักเรียน อบต. ปศุสัตว์อำเภอ หัวหน้าสำนักงานการ ประถมศึกษาอำเภอ กลุ่มผู้เลี้ยงโคนมในชุมชน และเจ้าหน้าที่สหกรณ์โคนม เพื่อทราบถึงขั้นตอน

ของการดำเนินการโครงการและแนวทางการปฏิบัติ ตลอดจนประโยชน์ที่เด็กได้รับในการดื่มนม โดยเน้นไปที่นมพาสเจอร์ไรซ์ และระดมแนว ความคิดในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เหมาะสม ในการส่งเสริมการดื่มนมของเด็กนักเรียนในช่วง ปิดภาคการศึกษา โดยให้บุคคลในชุมชนมี ส่วนร่วมโดยใช้เทคนิค AIC

4. จัดกิจกรรมดำเนินงานตามแผน
5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย

สรุปข้อคิดเห็นของคณะวิจัย

จากการระดมความคิดเห็นของทุกฝ่าย ในชุมชน สรุปได้คือคนในชุมชนเห็นความสำคัญ และประโยชน์ของการดื่มนม และต้องการ ผลักดันให้เกิดโครงการนี้ โดยทำเป็นโครงการ นำร่อง (pilot project) ในพื้นที่ของอำเภอ ไชยปราการ แล้วจึงขยายผลต่อไป อนึ่งคณะ นักวิจัยได้เน้นการใช้ให้นมในท้องถิ่น เพราะ นอกจากจะเป็นการสนับสนุน ในเรื่องธุรกิจชุมชน แล้ว ยังได้รับความสะดวกในเรื่องค่าใช้จ่าย ในการขนส่งอีกด้วย

ระยะเวลาการทำกิจกรรมโครงการคือ 10 - 31 ตุลาคม 2541 โดยมีเป้าหมายให้เด็ก นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 187 คน ได้ดื่มนมอย่างต่อเนื่อง

โครงการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ กระจายน้ำนมในช่วงปิดภาคเรียนนี้ สหกรณ์การ- เกษตร ไชยปราการ ได้ให้การสนับสนุนน้ำนมดิบ ในช่วงปิดภาคเรียน รวมทั้งหมด 22 วัน (10 - 31 ตุลาคม 2541) ในปริมาณน้ำนมดิบ 37 กิโลกรัม

दौरान โดยในช่วงแรกของการปิดภาคเรียน (9 - 25 ตุลาคม 2541) ได้แบ่งจุดตม้ น้ำนมออกเป็น 2 แห่งคือ

เด็กนักเรียนชั้น อนุบาล - ป.6 72 คน
ใช้น้ำนมดิบ 20 กิโลกรัมต่อวัน

- บ้านแม่จิ หมู่ที่ 1 ตม้ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
มีจำนวนเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 28 คน
เด็กนักเรียนชั้นอนุบาล - ป.6 57 คน
ใช้น้ำนมดิบ 17 กิโลกรัมต่อวัน
- บ้านแม่จิ หมู่ที่ 2 ตม้ที่หอประชุมหมู่บ้าน
มีจำนวนเด็กในศูนย์เด็กเล็ก 30 คน

ช่วงที่ 2 (26 - 31 ตุลาคม 2541) ใช้จุดตม้ น้ำนมร่วมกันที่ โรงเรียนบ้านแม่จิ และตลอดระยะเวลา 22 วัน มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กนักเรียนและคนในชุมชนเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการทำอาชีพ โคนม ตลอดจนสร้างความร่วมมือในชุมชน ซึ่งมีกิจกรรมตลอดเดือน ตุลาคมดังนี้

กิจกรรม	วันที่	สถานที่	ผู้รับผิดชอบ	กลุ่มเป้าหมาย
1. จัดบอร์ด	1-9,25,29	ร.ร.บ้านแม่จิ	คณะวิชัย	ผู้ปกครองนักเรียน
2. ตู่วิดีทัศน์	2	ร.ร.บ้านแม่จิ	คณะวิชัย	ครู-อาจารย์
3. การตม้ นมของเด็กนักเรียน	10-31	ร.ร.บ้านแม่จิ ศูนย์เด็กเล็กหมู่ที่ 1	ทุกกลุ่มในบ้านแม่จิ	เด็กนักเรียน
4. การอบรมให้ความรู้แก่ครู-อาจารย์และผู้ปกครอง นักเรียน	2-9	ร.ร.บ้านแม่จิ	ฝ่ายส่งเสริม-สุขภาพ รพ.	ครู-อาจารย์ ร.ร.บ้านแม่จิ ผู้ปกครองนักเรียน
5. เกมต่าง ๆ	29	ร.ร.บ้านแม่จิ	ครูร.ร.บ้านแม่จิ คณะวิชัย	เด็กนักเรียน ผู้ปกครอง
6. เรียงความ	10-29	ร.ร.บ้านแม่จิ	ครูร.ร.บ้านแม่จิ สหกรณ์ฯ,อบค.	เด็กนักเรียน ชั้น ป.3-ป.6
7. วาดภาพ ระบายสี	10-29	ร.ร.บ้านแม่จิ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	ครูร.ร.บ้านแม่จิ สหกรณ์ฯ,อบค.	เด็กนักเรียนชั้น ป.1-ป.2 ศูนย์ฯ เด็กเล็ก
8. เลียงตามสาย	10-31	หมู่ 1 และ หมู่ 2	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 และหมู่ 2	คนในชุมชนทุกคน
9. ดูฟาร์มโคนม	27	ฟาร์มของผู้เลี้ยงโคนมในกลุ่ม 6 กิ่งเพชร	ครูร.ร.บ้านแม่จิ สหกรณ์ฯ, คณะวิชัย	ครู-อาจารย์ นักเรียนชั้น ป.3-ป.6
10. ตม้ น้ำนม	10-31	ศูนย์ฯเด็กเล็ก ม.1, หอประชุมหมู่บ้าน หมู่ 2, ร.ร.บ้านแม่จิ	กลุ่มแม่บ้าน ผู้ปกครองนักเรียน	เด็กเล็ก นักเรียนชั้น ป.1-ป.6
11. จัดส่งน้ำนม	26-31	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	อบค.	เด็กเล็กในศูนย์ฯ
12. ตรวจสอบคุณภาพ ความสะอาด ในการตม้ น้ำนม	10-31	ศูนย์ฯเด็กเล็ก ม.1 หอประชุมหมู่บ้าน หมู่ 2, ร.ร.บ้านแม่จิ	ฝ่ายส่งเสริม สุขภาพ รพ.ไชยปราการ	เด็กนักเรียน เด็กเล็กในศูนย์ฯ

ความร่วมมือของคนในชุมชน

แม่บ้านที่เป็นผู้ปกครองของเด็กนักเรียน ทั้งหมู่ 1 และ หมู่ 2 ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการคั้นน้ำนมหมู่บ้านละ 3 คนต่อวันโดย ประธานกลุ่มแม่บ้าน และผู้ใหญ่บ้านได้เรียก ประชุมชี้แจง จัดเวรกันเป็นที่ตกลง และรับทราบ ทัวกัน หากผู้ใด ไม่ได้มาร่วมกิจกรรมการคั้นน้ำนม ในวันที่ตนเองรับผิดชอบจะต้องจัดหาคนมาแทน หรือเปลี่ยนเวรกับแม่บ้านคนอื่น

ในช่วงปิดภาคเรียน (วันที่ 26 - 31 ตุลาคม 2541) มีการคั้นน้ำนมร่วมกันที่โรงเรียน บ้านแม่จิ โดยกลุ่มแม่บ้านทั้ง 2 หมู่บ้าน ได้มาร่วมกิจกรรมในการคั้นน้ำนมพร้อมกัน

จากการ สังเกตของคณะวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนมีความสมัครใจในการมาคั้นนม และ ร่วมกิจกรรมกับโครงการนี้เป็นอย่างดี สังเกต ได้จากเด็กจะมารอคั้นนมก่อนเวลา (กำหนดเวลา คั้นนม 10.00 น.) เด็กบางส่วนจะมากับผู้ปกครอง ที่มีหน้าที่ในการคั้นน้ำนมในวันนั้น ๆ คือ ตั้งแต่ 8.00 น. เด็กจะให้ ความสนใจและช่วยเหลืองาน เช่น ถ้างาโบเตช ใส่น้ำตาล คนน้านมขณะคั้น ถ้างหม้อคั้นน้ำนม ซึ่งเป็นงานที่เด็ก ๆ สามารถ ทำได้ การคั้นน้ำนมจะเสร็จประมาณ 9.00 น. ข้อเสนอขอของเด็กนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมนี้ ขอเปลี่ยนเวลาคั้นนมเป็น 9.30 น.

ผู้ปกครองที่มาคั้นน้ำนม และคนในชุมชน ที่มีบ้านบริเวณใกล้กับจุดคั้นน้ำนมส่วนใหญ่ จะไม่เคยคั้นน้ำนมโคที่ทำโดยวิธีการคั้น แต่มีความ สนใจ และมาขอคั้นนมด้วยกับเด็ก ๆ อันเป็นผล

สืบเนื่องจากการประชาสัมพันธ์โครงการและการ ให้ความรู้ในเรื่องประโยชน์การคั้นน้ำนมจาก สาธารณสุขอำเภอและจากการ ได้รับความรู้จาก การคู่วิทัศน์ เรื่องประโยชน์ในการคั้นน้ำนม กิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินงานในโครงการ มีวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อให้ทุกกลุ่มได้มี ส่วนร่วมในโครงการ ตลอดจนให้มีความ รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความ สมัครใจ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและ การปฏิบัติต่อไปในการกระจ่ายน้ำนมในช่วงปิดภาค เรียนที่ 2 (1 เมษายน - 17 พฤษภาคม) ซึ่งมีระยะเวลา 36 วัน ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนเพื่อเตรียมพร้อม ในด้านต่าง ๆ

จากแบบประเมิน ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงการนี้ ร้อยละ 90 ต้องการให้โครงการนี้ดำเนิน ต่อไปอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 81 เห็นด้วยที่ใช้ น้ำนม จากชุมชนในโครงการขยายผล ร้อยละ 95 เห็นด้วย ในการที่โครงการนี้จัดตั้งโดยคนในชุมชนเอง โดยมีหน่วยงานของรัฐบาลคอยดูแล ร้อยละ 76 มีความเห็นว่าค่าใช้จ่ายในโครงการควรมาจาก ชุมชนและภาครัฐ

อนึ่งคณะวิจัยมีข้อคิดเห็นในการทำวิจัย ครั้งต่อไป และความเป็นไปได้ในการที่จะให้ โครงการนี้ต่อเนื่องว่า ควรมีการให้ความรู้กับ ทุกคนในชุมชนตลอดจนองค์กรในท้องถิ่นในเรื่อง ประโยชน์ของการบริโภคน้ำนมโดยร่วมมือกับปศุสัตว์ อำเภอ สาธารณสุขอำเภอ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง ในการให้ความรู้และควรเริ่มโครงการก่อนปิด ภาคเรียนในการเตรียมความพร้อมโดยมีคณะครุ- อาจารย์ร่วมวางแผนประสานงานกับผู้ปกครองเด็ก นักเรียนและผู้นำชุมชน

ปัญหาที่คณะวิจัยได้พบจากการอยู่ในพื้นที่คือ

1. เนื่องจากระยะเวลาการดำเนินงานมีจำกัดทำให้การวางแผนในการดำเนินการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความเข้าใจ และขอความร่วมมือจากทุกกลุ่มในชุมชนมีน้อย

2. การดำเนินงานของโครงการตรงกับฤดูกาลเก็บเกี่ยว แม่บ้านไม่สามารถสละเวลาร่วมกิจกรรมการค้ำน้ำนมในวันเวลาที่ได้จัดไว้ บางวันมีแม่บ้านมาร่วมกิจกรรมค้ำน้ำนมคนเดียว จึงไม่สามารถทำกิจกรรมด้วยตนเองทั้งหมดได้ คณะวิจัยต้องเข้าร่วมช่วยเหลือในกิจกรรมและสังเกตการณ์ไปด้วย

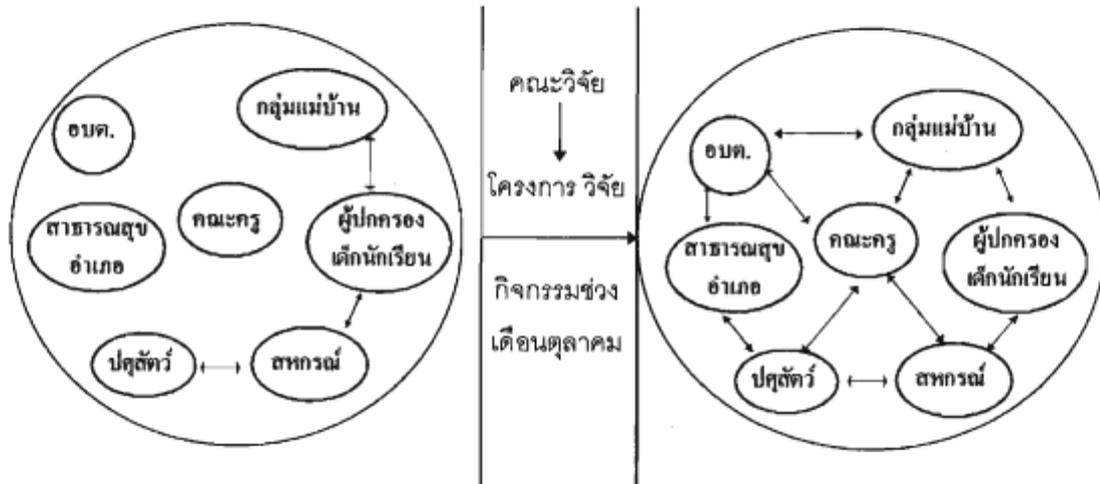
3. แม่บ้านจะเข้าร่วมกิจกรรมค้ำน้ำนมไม่ตรงเวลา ส่วนใหญ่จะทำการกิจที่บ้านของตนเอง ให้เรียบร้อยก่อนจึงจะมาร่วมกิจกรรมค้ำน้ำนม หรือมาในขณะที่ค้ำน้ำนม หรือค้ำน้ำนมเสร็จแล้ว

4. ขาดการประสานงาน หลังจากประชุมจัดกิจกรรมค้ำน้ำนมแล้ว ถึงแม้จะได้ติดรายชื่อเวรค้ำน้ำนมไว้ที่จุดค้ำน้ำนม เมื่อถึงเวลาทำกิจกรรมค้ำน้ำนมก็ต้องรอผู้จะทำหน้าที่ค้ำน้ำนม

อย่างไรก็ตาม คนในชุมชนให้ความสำคัญ และมองเห็นประโยชน์ของการค้ำนมมาก แม้จะอยู่ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว แม่บ้านที่มีอาชีพรับจ้างและได้รับเงินค่าจ้างล่วงหน้ามาแล้ว เมื่อถึงเวลาที่รับผิดชอบในการค้ำน้ำนม และไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมได้ก็ได้จ้างผู้อื่นมาแทน แสดงถึงความรับผิดชอบและความร่วมมือต่อโครงการนี้

จากการร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่เริ่มโครงการ ถึงสิ้นสุดโครงการทำให้มองภาพรวมว่ากิจกรรมต่าง ๆ ต้องเกิดขึ้นจากความร่วมมือของทุกฝ่ายของคนในชุมชน จากการประเมินของคณะวิจัยพบว่า พื้นที่ของโรงเรียนบ้านแม่จิมีสักยภาพ และความพร้อมสูงในเรื่องการพัฒนาความร่วมมือ เพราะอยู่ในพื้นที่ที่มีสหกรณ์การเกษตรที่เน้นทางด้านโคนม และอบค., กลุ่มแม่บ้าน, สาธารณสุขอำเภอ, ปศุสัตว์อำเภอ ผู้ปกครองเด็กนักเรียนตลอดจนคณะครูให้ความสำคัญเป็นอย่างดี โครงการนี้น่าจะเกิดจากคนในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มตั้งแต่แรก แต่ที่ไม่เกิดอาจเป็นเพราะไม่มีผู้ใดเป็นผู้ประสานงานและชี้แนะ

การเปลี่ยนแปลงของความร่วมมือและการประสานงาน ในชุมชนก่อนและหลังคณะวิจัยเข้าไปทำโครงการ

หมายเหตุ : \longleftrightarrow หมายถึง ความร่วมมือและการประสานงาน

การที่จะทำให้เกิดธุรกิจชุมชนนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะเรื่อง การทำให้น้ำนมจากสหกรณ์โดยเกษตรอำเภอไชย ปรากฏการเป็นที่ยอมรับในเรื่องของ อย. อนึ่ง คณะวิจัยมีความเห็นว่า หากว่ามีการขยายผลต่อไป ควรใช้นมพาสเจอร์ไรส์ และหาวิธีการในการ นำไปให้เด็กดื่ม โดยวิธีดักรินให้แทน เพราะ นอกจากที่จะทำให้เกิดธุรกิจชุมชนแล้วยังเป็นการ ช่วยทำให้ลดการขาดดุลย์การค้ากับต่างประเทศ ในเรื่องการค้าซื้อผลิตภัณฑ์นมมาจากต่างประเทศ อีกทั้งเป็นการลดปัญหาเรื่องขยะที่มีมาจากการบรรจุนมอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

มติคณะรัฐมนตรี. 2538. เรื่องหลักเกณฑ์วิธีการและ มาตรการในการดำเนินงานตาม หนังสือ สปช. ที่ศช. 1492/37990 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2538 (อัคราเสนา)